

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра політології і державного управління**

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА»
№ 75

Анатолій Головка

**МІЖНАРОДНА ТА
НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА В
ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ ТА
УКРАЇНІ**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для студентів-магістрантів
спеціальності 052 Політологія,
освітньо-професійна програма «Політологія»**



Ужгород – 2024

УДК 323.22(4-191.2+477)(076):351.862.4

Г 61

Головка А. Міжнародна та національна безпека в Центральній Європі та Україні: навчально-методичні рекомендації для студентів-магістрантів галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 052 Політологія, освітньо-професійна програма «Політологія» / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / №75; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і державного управління]. Ужгород, УжНУ. 2024. 23 с.

Розробник:

Анатолій Головка, кандидат політичних наук, провідний науковий співробітник сектору досліджень Західного регіону НІСД

Рецензенти:

Робочу програму навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук УжНУ 27 червня 2024р., протокол №10

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук УжНУ 27 червня 2024 р., протокол № 8

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету суспільних наук УжНУ від 27 червня 2024, протокол № 12

Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 75

(створена рішенням кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № _____ від _____ 2024 року)

© Головка Анатолій, 2024

© Навчально-методична серія «Кафедра», 2024

© Кафедра політології і державного управління УжНУ, 2024

© Ужгородський національний університет, 2024

ЗМІСТ

Вступ до навчальної дисципліни	4
Опис навчальної дисципліни	5
Мета навчальної дисципліни.....	6
Очікувані результати навчання.....	8
Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання	10
Програма навчальної дисципліни.....	15
Тематика, плани та література для підготовки до практичних занять	26
Перелік питань на модульні контрольні роботи.....	40
Перелік питань для підсумкового модульного контролю (іспит) ...	42
Рекомендований перелік тем курсових робіт.....	45
Інструменти, обладнання, програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.....	46
Рекомендовані джерела	47

ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна **«Міжнародна та національна безпека в Центральній Європі та Україні»** представлена в освітньо-професійній програмі **«Політологія»** другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 Політологія галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міжнародна та національна безпека в Центральній Європі та Україні

Рівень вищої освіти	Другий (освітньо-професійний)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	Українська

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	1-ий	-
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 2,9 аудиторних – 20 самостійної роботи студента – 54	1-ий	-
	Лекції:	
	20	-
	Практичні (семінарські):	
	16	-
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	54	-

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної «**Міжнародна та національна безпека в Центральній Європі**» є формування в слухачів (1) системних знань про сутність, правову основу та принципи забезпечення національної та міжнародної безпеки, об'єкти та суб'єктів політики безпеки, актуальні загрози національній безпеці України та міжнародній безпеці Центральної Європи, а також (2) загального розуміння поточної безпекової ситуації в Україні та регіоні Центральної Європи.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у політичній сфері, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, із застосуванням фахових досліджень та/або здійснення інновацій (ІК);

Загальні компетентності:

- здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК01);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК04);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК06);
- вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми (ЗК07);
- здатність спілкуватися іноземною мовою у процесі професійної та наукової комунікації (ЗК08);
- вміння працювати у міжнародному контексті (ЗК09);
- дотримання засад толерантності та поваги до різноманітності і мультикультурності (ЗК10).

Спеціальних компетентностей:

- усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації (СК01);
- критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів (СК03);
- здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування (СК04);
- здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні (СК06);
- спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультативні функції на національному та міжнародному рівні (СК07);
- здатність вирішувати задачі політико-адміністративного управління та менеджменту на міжнародному, національному, регіональному та місцевому рівнях. (СК08)

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни **Міжнародна та національна безпека у Центральній Європі та в Україні** є опанування таких навчальних дисциплін ОПП «Політологія», другий (магістерський рівень):

- ОК.01 Методологічні підходи сучасної політичної науки
 ОК.02 Інформаційно-аналітична діяльність у політиці

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.	ПРН01
Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.	ПРН04
Планувати, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт відповідно до встановлених вимог.	ПРН05
Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.	ПРН07
Враховувати у дослідницькій, експертній, консультаційній, політичній, публічній та організаційній діяльності етнокультурні параметри суспільства, зокрема у регіоні Центральної Європи, їх вплив на публічну політику та національну і міжнародну безпеку.	ПРН10
Виробляти та реалізовувати публічну політику, зокрема у середовищі політичних організацій, організацій громадянського суспільства, в органах влади, територіальних громадах, міжнародних організаціях, аналітичних, консалтингових та дослідницьких центрах.	ПРН11
Здійснювати інформаційно-аналітичну, експертну, проектну діяльність, володіти навичкам політичної діагностики, прогнозування та моделювання, враховуючи міжнародний та регіональний контекст Центральної Європи.	ПРН12

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни **«Міжнародна та національна безпека у Центральній Європі та в Україні»**

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
---	-----------------

Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.	ПРН01
Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.	ПРН04
Планувати, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт відповідно до встановлених вимог.	ПРН05
Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.	ПРН07
Враховувати у дослідницькій, експертній, консультаційній, політичній, публічній та організаційній діяльності етнокультурні параметри суспільства, зокрема у регіоні Центральної Європи, їх вплив на публічну політику та національну і міжнародну безпеку.	ПРН10
Виробляти та реалізовувати публічну політику, зокрема у середовищі політичних організацій, організацій громадянського суспільства, в органах влади, територіальних громадах, міжнародних організаціях, аналітичних, консалтингових та дослідницьких центрах.	ПРН11
Здійснювати інформаційно-аналітичну, експертну, проектну діяльність, володіти навичкам політичної діагностики, прогнозування та моделювання, враховуючи міжнародний та регіональний контекст Центральної Європи.	ПРН12

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- іспит;
- письмове тестування;
- індивідуальне завдання (виконання аналітичного завдання).

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на практичних (семінарських) заняттях, виконання аналітичних завдань (підготовка аналітичної записки), письмове тестування

Форма модульного контрольного оцінювання: письмова

контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

При визначенні оцінки за модуль враховуються результати модульного контрольного оцінювання та поточного контролю під час навчальних занять, виконання аналітичних завдань, виконання контрольних робіт, самостійної та індивідуальної роботи. Максимальна оцінка модульного контролю – 100 балів. Кількість модулів – 1.

Підсумкова модульна оцінка з навчальної дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою.

Здобувач, який за результатами модульного контролю отримав від 0 до 34 балів, повинен до проведення підсумкового семестрового контролю покращити цю оцінку принаймні до показника не менше 35 балів.

Знання, вміння та навички здобувачів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50, водночас максимальна кількість балів за модульну контрольну роботу – 50.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (поточний контроль, Модуль1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	30

Алгоритм практичної діяльності	-	-
Аналітичне завдання (самостійна робота)	1	20
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання теоретичних завдань на модульній контрольній роботі (максимальна кількість за 1 завдання – 16-17 балів):

0-5 – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити;

6–8 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань;

9–12 балів – здобувач відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні статистичні показники, але здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою;

13–15 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації;

16-17 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит.

Якщо здобувач погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо здобувач не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає іспит Максимальна оцінка, яку можна отримати під час іспиту – 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

«Міжнародна та національна безпека в Центральній Європі та Україні»

Модуль 1

Тема 1. Концептуальні засади національної та міжнародної безпеки. В рамках теми буде узагальнено понятійно-категоріальний апарат та концептуальні підходи до розуміння сутності національної та міжнародної безпеки. Вихідні поняття: «національна безпека», «міжнародна безпека»; «ризик та загрози національній та міжнародній безпеці», «національні інтереси», «стійкість», «згуртованість» та ін. Короткий екскурс щодо еволюції наукових досліджень безпекових питань. Мета та загальні принципи побудови систем національної та міжнародної безпеки, а також їх основних аспектів – політичний, воєнний, економічний, соціальний, гуманітарний, енергетичний, екологічний, інформаційний аспекти. Об'єкти та суб'єкти національної та міжнародної безпеки.

Тема 2. Ризик та загрози національній та міжнародній безпеці. Класифікація ризиків та загроз в політичній, воєнній, економічній, соціальній, гуманітарній, енергетичній, екологічній, інформаційній сферах. Специфіка ризиків та загроз в сферах міжетнічних та міжконфесійних відносин. Актуальні ризик та загрози (глобальний (геополітичний), національний та регіональний виміри), а також зовнішньополітичні виклики національній безпеці України. Актуальні ризик та загрози міжнародній безпеці в регіоні Центральної Європи. Російська агресія проти України та російське повномасштабне вторгнення, зумовлені ними ризик та загрози. Ризик та загрози, обумовлені російським неоекспансіонізмом: втручання у виборчі процеси закордоном, діяльність мережі агентурної розвідки та груп проросійських лобістів, кампанії по дезінформації та кібератаки, інспірація сепаратизму в країнах Центральної Європи. Багаторівневі національні системи оцінювання ризиків і загроз: ефективні практики із зарубіжного досвіду та перспективи України.

Тема 3. Національні інтереси та пріоритети політики безпеки. Національна безпека та національні інтереси в глобалізованому світі. Забезпечення незалежності та суверенітету країни, демократії та правової держави, політичної консолідованості суспільства. Соціально-економічні чинники національного розвитку. Сприяння людському розвитку як один із ключових національних інтересів. Захищеність та розвиток культурних цінностей суспільства (включно національних спільнот). Інституційна основа захищеності національних інтересів суспільства та держави (поняття інклюзивних та екстрактивних інститутів Д. Аджемоглу та Д. Робінсона). Інструменти реалізації національних інтересів. Національні інтереси України.

Національні інтереси та пріоритети політики безпеки країн Центральної Європи в умовах актуальних викликів. Взаємодія між країнами Центральної Європи для досягнення їх національних інтересів в контексті міжнародної безпеки (Вишеградська група, «Ініціатива трьох морів» та ін.).

Тема 4. Національна стійкість в контексті національної та міжнародної

безпеки. Концепція стійкості в сфері національної безпеки. Система забезпечення національної стійкості. Методологічні засади оцінювання стійкості (критерії оцінювання національної стійкості, показники й рівні стійкості). Основи управління національною стійкістю (фактори впливу, принципи, механізми забезпечення). Національний та регіональний виміри політики безпеки – національна стійкість в умовах активної фази російської агресії проти України, основні засади згуртованості суспільства, інституційні реформи і формування правових та організаційних засад повоєнного відновлення країни, людський розвиток та конкурентоспроможність економіки, забезпечення безпеки та стійкості регіонів і громад, формування політики регіонального розвитку.

Формування стійкості в контексті міжнародної безпеки: концептуальні підходи до формування стійкості НАТО та ЄС, діяльність наднаціональних міжнародних організацій (ООН, ОЕСР та ін.). Формування системи національної стійкості в сучасній Україні (концептуальні засади, організаційна та нормативно-правова основа, проблеми та перспективи).

Тема 5. Політика забезпечення національної та міжнародної безпеки. Особливості формування та реалізації політики в сфері національної безпеки в умовах глобалізації та актуальних геополітичних викликів. Стратегічне планування, визначення цілей та завдань безпекової політики.

Забезпечення національної безпеки України в умовах російської агресії (поч. в 2014 р.) та її активної фази – повномасштабного вторгнення (поч. 24 лютого 2022 року), міжнародна взаємодія та співробітництво України з країнами-партнерами в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції.

Політика безпеки в регіоні Центральної Європи: Історичний контекст безпеки Центральної Європи (розпад «соціалістичного табору», демократичні реформи в країнах регіону, євроінтеграція та їх наслідки для безпеки Центральної Європи); Роль НАТО, Європейського Союзу та міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ) в забезпеченні безпеки Центральної Європи; регіональна співпраця та механізми забезпечення безпеки.

Глобальний вимір політики безпеки – національна та міжнародна безпека в умовах глобалізації світу та глобальних викликів (російський експансіонізм, міжнародний тероризм, «Холодна війна 2.0» США-КНР, кліматичні зміни, економічні потрясіння та гуманітарні кризи).

Експертний та науково-аналітичний супровід формування та реалізації політики в сфері національної безпеки: основні принципи підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів (аналітичних записок та аналітичних доповідей), опрацювання запитів від органів державної влади, аналіз нормативно-правових актів, стратегічних та програмних документів в сфері національної безпеки. Формування рекомендацій органам державної влади та органам місцевого самоврядування. Забезпечення емпіричної основи досліджень за допомогою таких інструментів, як-от соціологічні опитування, експертні опитування (напр. у форматі фокус-груп) та ін. Міжнародна кооперація між науковцями та експертами щодо реалізації спільних проектів присвячених питанням безпеки.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Концептуальні засади національної та міжнародної безпеки.	4	4	2	-	-	10
Тема 2. Ризики та загрози національній та міжнародній безпеці	8	4	4	-	-	10
Тема 3. Національні інтереси та пріоритети політики безпеки	8	4	4	-	-	14
Тема 4. Національна стійкість в контексті національної та міжнародної безпеки	8	4	2	-	-	10
Тема 5. Політика забезпечення національної та міжнародної безпеки	8	4	4	-	-	10
Модульна контрольна робота				-	-	
Разом за модуль	36	20	16	-	-	54
Разом за семестр	36	20	16	-	-	54

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Концептуальні засади національної та міжнародної безпеки.	2	
2	Тема 2. Ризики та загрози національній та міжнародній безпеці	4	
3	Тема 3. Національні інтереси та пріоритети політики безпеки	4	
4	Тема 4. Національна стійкість в контексті національної та міжнародної безпеки	2	
5	Тема 5. Політика забезпечення національної та міжнародної безпеки	4	
Разом		16	

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Концептуальні засади національної та міжнародної безпеки.	10	
2	Тема 2. Ризики та загрози національній та міжнародній безпеці	10	
3	Тема 3. Національні інтереси та пріоритети політики безпеки	14 (інд).	
4	Тема 4. Національна стійкість в контексті національної та міжнародної безпеки	10	
5	Тема 5. Політика забезпечення національної та міжнародної безпеки	10	
	Разом	54	

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

Індивідуальна робота студента з курсу «Міжнародна та національна безпека в Центральній Європі та Україні» включає:

Індивідуальне завдання носить самостійний характер виконання окреслених завдань і тематично охоплює загальне змістовне навантаження з навчального курсу. Індивідуальне завдання може бути оцінене максимально у 20 бали. Воно включає виконання аналітичного завдання за визначеною темою. У ході виконання завдання здобувач має опрацювати відкриті джерела (наукові публікації, аналітичні матеріали, статистична інформація або ін.) з посиланнями на використані джерела у тексті роботи. Індивідуальне завдання (аналітична записка) складається з короткої анотації, висновків та рекомендацій, обґрунтування та, за потреби додатків. Документ формується за принципом «BLUF»: спочатку короткі висновки та рекомендації, а вже далі обґрунтування.

Обсяг індивідуального завдання повинен становити від 2 до 5 сторінок у електронному варіанті (програмне забезпечення «Microsoft Word» або інші аналоги).

Вимоги до оформлення аналітичної записки:

- загальний обсяг – до 5 сторінок друкованого тексту;
- шрифт Times New Roman;
- 14 кегель;
- 1,5 інтервал;
- поля тексту: зверху – 2 см, знизу – 2 см, ліворуч – 3,5 см, праворуч – 1,5 см;
- нумерація тексту – праворуч зверху; на титульній сторінці номер не ставиться; до загальної нумерації входить також список використаних джерел.

Максимальна оцінка – 20 бали.

Структура аналітичної записки

1. Тема записки та коротка анотація до неї (два речення)
2. Висновки та рекомендації
3. Обґрунтування
4. Додатки (за потреби)

Теми досліджень:

- Актуальні виклики та загрози національній безпеці України
 - Національна безпека в контексті євроатлантичної інтеграції України.
 - Економічна безпека України: сучасний стан та перспективи розвитку
 - Соціальна безпека як складова національної безпеки.
 - Ситуація в сфері міжетнічних та міжконфесійних відносин в Україні: контекст національної безпеки.
 - Забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері.
 - Щодо інформаційного впливу прихованої проросійської пропаганди в регіоні Центральної Європи
 - Вплив проросійських політиків та політичних партій в регіоні Центральної Європи
 - Актуальні загрози та ризики для Національної безпеки України в сфері внутрішньої політики
 - Відносини України з країнами регіону Центральної Європи на сучасному етапі
 - Російська війна проти України як тригер змін міжнародної безпеки
- * Також студенти можуть запропонувати власну тему.

ТЕМАТИКА ТА ПЛАНИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1.

Семінар:

Концептуальні засади національної та міжнародної безпеки

1. *Концептуальні підходи до розуміння сутності національної та міжнародної безпеки.*
2. *Система національної безпеки. Об'єкти та суб'єкти національної безпеки.*
3. *Основні сфери національної безпеки (державно-політична, економічна, гуманітарна, інформаційна і т. д.).*
4. *Міжнародна безпека, її сутність, об'єкти та суб'єкти.*

Рекомендований список джерел:

1. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. Київ: НІСД, 2016. 528 с.
2. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Засади національної безпеки України. Київ : Інтертехнологія, 2008. 272 с.

3. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України: підручник / Г. П. Ситник, М. Г. Орел; за ред. Г. П. Ситника. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 372. с.
4. Загурська-Антонюк В. Ф. Міжнародна безпека у контексті глобалізації сучасного світу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 13-14. С. 103-109. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7107&i=15>
5. Кінаш Н.Б. Міжнародна безпека як фактор формування національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*. №9, 2022. С. 562-564

Практичне заняття 2.

«Ризики та загрози національній та міжнародній безпеці»

Аналітичне завдання:

1. Класифікуйте основні загрози та ризики національній безпеці України внаслідок російської агресії за сферами:

Державно-політична (внутрішньо- та зовнішньополітична)

Енергетична

Воєнна

Екологічна

Економічна

Інформаційна (включно кібербезпека)

Соціальна та Гуманітарна

2. Виокреміть та охарактеризуйте основні наслідки російської агресії проти України для міжнародної безпеки в Центральній Європі

Рекомендований список джерел:

1. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики (експертне опитування). Київ : НІСД, 2023. 32 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-07/ad_analiz-zagroz_14072023.pdf
2. Дослідження періоду повномасштабної війни: 2022-23рр. Економіка. НІСД. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/doslidzhennya-periodu-povnomasshtabnoyi-viyny-2022-23rr-ekonomika>
3. Дослідження періоду повномасштабної війни: 2022-23рр. Соціальна політика. НІСД. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/doslidzhennya-periodu-povnomasshtabnoyi-viyny-2022-23rr-sotsialna>
4. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. Експертно-аналітична доповідь. К.: НІСД, 2024 – 71 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.08>

Практичне заняття 3.

Семінар:

Державна безпекова політика.

1. *Стратегічне планування, визначення цілей та завдань безпекової політики.*
2. *Розробка сценаріїв для національної безпеки та аналіз їх наслідків.*
3. *Системи оцінювання ризиків і загроз*
4. *Експертний та науково-аналітичний супровід формування та реалізації політики в сфері національної безпеки*

1. В Смоляннюк Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. *Політичні дослідження*. №1, 2021. С. 163-186
2. Резнікова О. О., Войтовський К. Є. Лепіхов А. В. Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2020. 84 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/nacionalni-sistemi-ocinki-rizikiv-i-zagroz-kraschi-svitovi-praktiki>
3. Резнікова О.О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. НІСД, 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/stratehichnyy-analiz-bezpekovooho-seredovyshcha-ukrayiny>

Практичне заняття 4.

Пріоритети безпекової політики (Україна та Центральна Європа)

Підготуйте та презентуйте доповідь на тему (на вибір):

1. Стратегічні пріоритети політики безпеки України: ознайомлення із чинними стратегічними документами в сфері національної безпеки (Стратегія національної безпеки України, Стратегія забезпечення державної безпеки, Стратегія воєнної безпеки, Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 р. і т. д.).
2. Політика Європейського Союзу в сфері безпеки (Спільна політика безпеки і оборони (CSDP); Європейська стратегія безпеки (ESS); Глобальна стратегія ЄС з питань зовнішньої політики і безпеки (EUGS) та ін.; партнерство та співпраця з НАТО, ООН, ОБСЄ та іншими міжнародними організаціями: переваги та недоліки.

Обсяг – 1-2 сторінки, шрифт 14, інтервал – 1.5

Практичне заняття 5.

Сучасні тенденції в сфері національної та міжнародної безпеки в Центральній Європі

Завдання 1. Визначте та охарактеризуйте наслідки російської агресії для міжнародної безпеки Центральної Європи.

Завдання 2. Охарактеризуйте роль НАТО, Європейського Союзу та міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ) в забезпеченні безпеки Центральної Європи, а також регіональну співпрацю між країнами регіону за цим напрямком.

Завдання 3. Проаналізуйте основні тенденції міжнародної взаємодії та співробітництва України з країнами-партнерами в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції.

Практичне заняття 6

Чинники ефективності безпекової політики та основні проблеми національної безпеки України

Завдання 1. Визначте та охарактеризуйте ті чинники, що підвищують ефективність безпекової політики (*активна державно-громадська взаємодія, експертно-науковий супровід рішень в сфері національної безпеки тощо*) та, навпаки, основні перешкоди в цій сфері (*недосконалість політичних інститутів, корупція, вплив олігархів, низький рівень згуртованості суспільства і т. д.*).

Завдання 2. Запропонуйте рішення передусім в державно-політичній сфері, які на Вашу думку сприятимуть подоланню існуючих проблем та підвищенню ефективності державної безпекової політики.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Міжнародна та національна безпека в Центральній Європі та Україні» включає проведення однієї контрольної роботи та підсумкового контролю у формі екзамену.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ №1

1. Поняття «національна безпека» та «міжнародна безпека».
2. Поняття «загроза», «ризик» та «виклик».
3. Система національної безпеки. Об'єкти та суб'єкти національної безпеки.
4. Основні сфери національної безпеки.
5. Система міжнародної безпеки. Об'єкти та суб'єкти міжнародної безпеки.
6. Ризики та загрози в політичній, економічній, соціальній, гуманітарній, енергетичній, екологічній, інформаційній сферах.
7. Актуальні ризики та загрози (глобальний (геополітичний), національний та регіональний виміри) національній безпеці України.
8. Зовнішньополітичні виклики національній безпеці України.
9. Специфіка ризиків та загроз в сферах міжетнічних та міжконфесійних відносин.

10. Актуальні ризики та загрози міжнародній безпеці в регіоні Центральної Європи.
11. Виклик російської агресії, а також її наслідки для національної безпеки України та міжнародної безпеки
12. Ризики та загрози безпеці Центральної Європи, обумовлені російським неоекспансіонізмом.
13. Багаторівневі національні системи оцінювання ризиків і загроз.
14. Національна безпека та національні інтереси в глобалізованому світі.
15. Інституційна основа захищеності національних інтересів суспільства та держави (поняття інклюзивних та екстрактивних інститутів).
16. Національні інтереси України.
17. Національні інтереси та пріоритети політики безпеки країн Центральної Європи в умовах актуальних викликів.
18. Взаємодія між країнами Центральної Європи для досягнення їх національних інтересів в контексті міжнародної безпеки (Вишеградська група, «Ініціатива трьох морів» та ін.).
19. Національна стійкість та її основні індикатори.
20. Система забезпечення національної стійкості.
21. Методологічні засади оцінювання стійкості.
22. Формування стійкості в контексті міжнародної безпеки: діяльність наднаціональних міжнародних організацій (ООН, ОЕСР та ін.), політика стійкості НАТО та ЄС.
23. Особливості формування та реалізації політики в сфері національної безпеки в умовах глобалізації та актуальних геополітичних викликів.
24. Стратегічне планування, визначення цілей та завдань безпекової політики.
25. Роль громадянського суспільства в забезпеченні національної безпеки
26. Експертний та науково-аналітичний супровід формування та реалізації політики в сфері національної безпеки
27. Забезпечення національної безпеки України в умовах російської агресії (поч. в 2014 р.) та її активної фази – повномасштабного вторгнення (поч. 24 лютого 2022 року).
28. Національна безпека в контексті євроатлантичної інтеграції України.
29. Політика безпеки в регіоні Центральної Європи.
30. Глобальний вимір політики безпеки.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ (ІСПИТ)

1. Поняття «національна безпека» та «міжнародна безпека».
2. Поняття «загроза», «ризики» та «виклики».
3. Система національної безпеки. Об'єкти та суб'єкти національної безпеки.
4. Основні сфери національної безпеки.
5. Система міжнародної безпеки. Об'єкти та суб'єкти міжнародної безпеки.
6. Ризики та загрози в політичній, економічній, соціальній, гуманітарній, енергетичній, екологічній, інформаційній сферах.
7. Актуальні ризики та загрози (глобальний (геополітичний), національний та регіональний виміри) національній безпеці України.
8. Зовнішньополітичні виклики національній безпеці України.

9. Специфіка ризиків та загроз в сферах міжетнічних та міжконфесійних відносин.
10. Актуальні ризики та загрози міжнародній безпеці в регіоні Центральної Європи.
11. Виклик російської агресії, а також її наслідки для національної безпеки України та міжнародної безпеки
12. Ризики та загрози безпеці Центральної Європи, обумовлені російським неоекспансіонізмом
13. Багаторівневі національні системи оцінювання ризиків і загроз.
14. Національна безпека та національні інтереси в глобалізованому світі.
15. Інституційна основа захищеності національних інтересів суспільства та держави (поняття інклюзивних та екстрактивних інститутів).
16. Національні інтереси України.
17. Національні інтереси та пріоритети політики безпеки країн Центральної Європи в умовах актуальних викликів.
18. Взаємодія між країнами Центральної Європи для досягнення їх національних інтересів в контексті міжнародної безпеки (Вишеградська група, «Ініціатива трьох морів» та ін.).
19. Національна стійкість та її основні індикатори.
20. Система забезпечення національної стійкості.
21. Методологічні засади оцінювання стійкості.
22. Формування стійкості в контексті міжнародної безпеки:, діяльність наднаціональних міжнародних організацій (ООН, ОЕСР та ін.), політика стійкості НАТО та ЄС.
23. Особливості формування та реалізації політики в сфері національної безпеки в умовах глобалізації та актуальних геополітичних викликів.
24. Стратегічне планування, визначення цілей та завдань безпекової політики.
25. Роль громадянського суспільства в забезпеченні національної безпеки
26. Експертний та науково-аналітичний супровід формування та реалізації політики в сфері національної безпеки.
27. Забезпечення національної безпеки України в умовах російської агресії (поч. в 2014 р.) та її активної фази – повномасштабного вторгнення (поч. 24 лютого 2022 року).
28. Національна безпека в контексті євроатлантичної інтеграції України.
29. Політика безпеки в регіоні Центральної Європи.
30. Глобальний вимір політики безпеки.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

В умовах використання формату онлайн-навчання із застосуванням мережі Google Meet та середовища E-learn названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до

свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних і практичних (семінарських) занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

4. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. Київ: НІСД, 2016. 528 с.
5. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Засади національної безпеки України. Київ : Інтертехнологія, 2008. 272 с.
6. Загурська-Антонюк В. Ф. Міжнародна безпека у контексті глобалізації сучасного світу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 13-14. С. 103-109. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7107&i=15>
7. Кінаш Н.Б. Міжнародна безпека як фактор формування національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*. №9, 2022. С. 562-564
8. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України: підручник / Г. П. Ситник, М. Г. Орел; за ред. Г. П. Ситника. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 372. с.
9. В Смолянюк Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. *Політичні дослідження*. №1, 2021. С. 163-186
10. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України : аналіт. доповідь / Яблонський В. М., Лозовий В. С., Валевський О. Л., Здіорук С. І., Зубченко С. О. та ін. / за заг. ред. В. М. Яблонського. Київ : НІСД, 2019. 144 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/politika-istorichnoi-pamyati-v-konteksti-nacionalnoi-bezpeki>
11. Резнікова О. О Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 456 с.
12. Резнікова О. О., Войтовський К. Є. Лепіхов А. В. Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2020. 84 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/nacionalni-sistemi-ocinki-rizikiv-i-zagroz-kraschi-svitovi-praktiki>
13. Резнікова О.О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. НІСД, 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/stratehichnyy-analiz-bezpekovo-ho-seredovishcha-ukrayiny>
14. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.

Допоміжні джерела та література

5. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики (експертне опитування). Київ : НІСД, 2023. 32 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-07/ad_analiz-zagroz_14072023.pdf

6. Аналітична доповідь до Щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2022». Київ: НІСД, 2022. 135 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-12/ad-nisd-do-poslannya-prezidenta-ukraini-2022.pdf>
7. Глобальна та національна безпека / авт. кол. В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянюк / за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ: НАДУ при Президентові України, 2016. 784 с.
8. Економічні засади сприяння згуртованості громад : аналіт. доп. / Химинець В. В., Головка А. А., Жаліло Я. А. та ін. Київ : НІСД, 2022. 52 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/ekonomichni-zasady-spryyannya-zhurtovanosti-hromad>
9. Корнієвський О. Національна безпека. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське видавництво, 2011. С. 489–490.
10. Міцніший союз: консолідація демократій унаслідок широкомасштабної агресії Росії проти України : аналіт. доп. / О. Александров, О. Борділовська, А. Веселовський та ін. ; за ред. О. Александрова. Київ : НІСД, 2023. 75 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-06/ad_zamozhni-demokratii_13_06_23.pdf
11. Про національну безпеку України : Закон України від 2018 р. № 31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 02.01.2023)
12. Указ Президента України №479/2021. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Веб-сайт Ради національної безпеки і оборони України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>
2. Веб-сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/>
3. Веб-сайт Інституту інформації, безпеки і права. URL: <http://ippi.org.ua/>